

Установа адукацыі
«Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў»

Факультэт традыцыйнай беларускай культуры і сучаснага мастацтва
Кафедра рэжысуры

УЗГОДНЕНА
Загадчык кафедры

_____ 20__ г.

УЗГОДНЕНА
Дэкан факультэта

_____ 20__ г.

ЭЛЕКТРОННЫ ВУЧЭБНА-МЕТАДЫЧНЫ КОМПЛЕКС
ПА ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЕ

ГІСТОРЫЯ СВЯТ

*Рэкамендавана ВМА па адукацыі ў галіне культуры і мастацтваў
у якасці вучэбна-метадычнага комплексу для
студэнтаў установы вышэйшай адукацыі
па спецыяльнасці 1–17 01 05 Рэжысура свят (па напрамках)*

Складальнік: Гулак Анастасія Анатольеўна

Разгледжана і зацверджана
на пасяджэнні Савета ўніверсітэта
(пратакол № 2 ад 17.10.2017 г.)

Рэцэнзенты:

Я.І. Грыневіч, старшы навуковы супрацоўнік аддзела фалькларыстыкі і культуры славянскіх народаў дзяржаўнай навуковай установы «Цэнтр даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры НАН Беларусі» філіяла «Інстытут мастацтвазнаўства, этналогіі і фальклору імя Кандрата Крапівы», кандыдат філалагічных навук;

І. Н. Колабава, дацэнт кафедры гісторыі Беларусі і музеязнаўства ўстановы адукацыі «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў», кандыдат гістарычных навук, дацэнт;

У. І. Арцюкоўская, мастацкі кіраўнік
Маладзёжнага тэатра эстрады

Гісторыя свят : вучэб.-метад. комплекс / А.А. Гулак ; Беларус. дзярж. ун-т культуры і мастацтваў. – Мінск : БДУКМ, 2017. – 27 с.

Вучэбнае выданне сістэматызуе комплекс звестак з гістарычных і мастацтвазнаўчых дысцыплін, засваенне якіх садзейнічае фарміраванню высокакваліфікаваных спецыялістаў у галіне рэжысуры свят. Важнае значэнне надаецца азнаямленню з шырокім гісторыка-культурным кантэкстам развіцця святочнай культуры. Прызначаецца для прыфесійнай падрыхтоўкі рэжысёраў.

ЗМЕСТ

1. ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПСКА
2. ТЭАРЭТЫЧНЫ РАЗДЗЕЛ
 - 2.1. Вучэбныя выданні, рэкамендаваная навуковая літаратура
 - 2.2. Тэзісы лекцый
3. ПРАКТЫЧНЫ РАЗДЗЕЛ
 - 3.1. Пытанні да практычных заняткаў
 - 3.2. Метадычныя рэкамендацыі па выкананню самастойнай работы
4. РАЗДЗЕЛ КАНТРОЛЮ ВЕДАЎ
 - 4.1. Пералік пытанняў да атэстацыі студэнтаў
 - 4.2. Крытэрыі ацэнкі вынікаў вучэбнай дзейнасці студэнтаў
5. ДАПАМОЖНЫ РАЗДЗЕЛ
 - 5.1. Рабочая вучэбная праграма
 - 5.2. Вучэбна-метадычная карта вучэбнай дысцыпліны
 - 5.3. Інфармацыйна-метадычная частка
 - 5.4. Сродкі дыягностыкі вынікаў вучэбнай дзейнасці студэнтаў

1. ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА

Вучэбная дысцыпліна «Гісторыя свят» садзейнічае фарміраванню высокакваліфікаваных спецыялістаў у галіне рэжысуры свят. Яе праблемнае поле непасрэдна карэлюе са зместам цэлага шэрагу вучэбных дысцыплін. Каб пазбегчы дублявання ў дадзеным вучэбна-метадычным комплексе ўкладальнік свядома абышоў пытанні традыцыйнай культуры (этнаграфіі і фальклору) беларусаў, улічваючы, што яны грунтоўна вывучаюцца падчас заняткаў па іншых вучэбных дысцыплінах. Акрамя таго, для засваення такога значнага аб'ёму фактычнага матэрыялу, які прадугледжаны ў «Гісторыі свят», вылучаная колькасць аўдыторных гадзін і гадзін для самастойнай работы не з'яўляецца празмернай.

Мэта вучэбна-метадычнага комплексу – даць студэнтам тэарэтычныя веды па гісторыі і тэорыі святочнай культуры, падрыхтаваць іх да самастойнага засваення і выкарыстання ў сваёй прафесійнай дзейнасці традыцый і мастацкіх каштоўнасцей сусветнай і айчынай святочнай культуры.

Гэта мэта дасягаецца праз вырашэнне наступных задач:

заваенне заканамернасцей гісторыі развіцця святочнай культуры;

фарміраванне ўстойлівых ведаў аб формах святочнага дзеяння і гісторыка-культурных кантэкстах, у якіх яны акрэсліліся і існавалі;

выпрацоўка навыкаў аналізаваць і даваць аргументаваную ацэнку сацыяльна-

культурных працэсаў у сучаснай святочнай культуры; ацэньваць дасягненні мастацтва і культуры на аснове атрыманых ведаў.

Змест дысцыпліны прадугледжвае тэарэтычную, практычную і самастойную падрыхтоўку. У адпаведнасці з вучэбным планам на яе вывучэнне вылучана 168 гадзін, з іх аўдыторных – 68: лекцый – 40, семінарскіх – 14, колькасць гадзін кантралюемай самастойнай работы студэнтаў – 14. Формы кантролю – залік і экзамен.

2. ТЭАРЭТЫЧНЫ РАЗДЗЕЛ

2.1 Вучэбныя выданні, рэкамендаваная навуковая літаратура

1. Гутько, О. Л. История праздников [Электронный ресурс] : тексты лекций / О. Л. Гутько. – Тип файла pdf, 936 Kb. – Мінск : [б. в.], 2007. – 99 с.
2. Куль-Сяльверстава, С.Я. Беларусь на мяжы стагоддзяў і культур : Фармаванне культуры Новага часу на беларускіх землях (другая палова XVIII ст. – 1820-я гады). – Мінск : БДУ. – 2000. – 260 с.
3. Нарысы гісторыі культуры Беларусі: у 4 т. / Нацыянальная акадэмія навук Беларусі, ЦДБКМЛ, Філіял "Інстытут мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору ім. К. Крапівы". – Мінск : Беларуская навука, 2013–2017.
4. Раманаў, С. В. Афіцыйная святочная культура ў гарадах Беларусі другой паловы XIX – пачатку XX ст. / Ученые записки : сб. науч. тр. / Витеб. гос. ун-т. – Витебск, 2013. – Т. 16. – С. 64–70.
5. Рольф, М. Советские массовые праздники : пер. с нем. / М. Рольф. – М. : РОССПЭН, 2009. – 438 с.
6. Руднев, В. А. Советские праздники, обряды, ритуалы. – Л. : Лениздат, 1979. – 206 с.
7. Сівурава, Л. П. Фестывальная дзейнасць у галіне народнай мастацкай творчасці ў Беларусі на мяжы XX-XXI стст. // Веснік Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў. – 2005. – № 4. – С. 85–89.
8. Фядотаў, А. Г. Тэатралізаваныя паляванні беларускай шляхты XVII – XVIII стст. як паратэатральныя дзеі. / Веснік БДУКМ. № 10, 2008. – С. 42–48.
9. Шаповалов, С.Н. Государственные праздники в Советском союзе: зарубежный опыт исследования / Теория и практика общественного развития. – 2009. – № 3–4. С. 225–232.
10. Шыдлоўскі, С. А. Культура прывілеяванага саслоўя Беларусі: 1795–1864 гг. – Мінск : Беларуская навука, 2011. – 167 с.

2.2. Тэзісы лекцый

Уводзіны. Прадмет і задачы вучэбнай дысцыпліны «Гісторыя свят». Сінтэтычны характар вывучаемага матэрыялу. Асноўныя крыніцы па гісторыі і мастацтвазнаўству. Мультыкультуралізм сучаснай культуры. Акадэмічныя і прафесійныя кампетэнцыі рэжысёра.

Лекцыя 1. Святочная культура Антычнасці

1. Антычнасць як цывілізацыя Старажытнай Грэцыі і Старажытнага Рыма (VIII ст. да н. э. – V / VI ст. н.э.). Гісторыка-культурныя формы. Найважнейшае месца свят у антычнай культуры. Абумоўленасць культам багоў, земляробчым календаром (пачатак і заканчэнне работ), зменай сезонаў (раўнадзенства, сонцастаянне).

2. Агульнагрэчаскі пантэон: Зеўс, Афіна, Апалон, Афродзіта, Гера, Пасейдон, Арцэміда і інш. Земляробчыя боствы, тытаны, культурныя героі. Жрацы і храмы. Сувязь грэчаскіх свят з рэлігійнымі рытуаламі, абрадамі: *культавыя дзействы, ахвярапрынашэнні, адкупленчыя цырымоніі, урачыстыя працэсіі.* Правядзенне *гульняў, містычных прысвячэнняў, аргаістычных ўрачыстасцяў, ахвярапрынашэнняў.* Святы Антычнасці ўключалі *ўрачыстыя шэсці, музычна-драматычныя прадстаўленні, харэаграфію, яркае афармленне.* Широкае развіццё атрымалі *спартоўныя (атлетычныя, музычныя), узнагароджанне і ўшанаванне пераможцаў.* Гэта садзейнічала развіццю драмы, музычна-паэтычнай творчасці, у прыватнасці харавых спеваў і танцаў.

3. Рымскі пантэон: Марс, Венера, Сатурн, Юпіцер, Меркурый і інш. Культ полісных багоў. Рытуалы і святы. *Гладыятарскія баі, публічныя сцэны з драпежнымі звярамі* для забавы шматтысячнага натоўпу. Выраз *хлеба і відовішчаў* (лац. *panem et circenses*) як сімвал палітыкі подкупу плебса дзеля ўтрымання патрыцыямі ўлады ў Старажытным Рыме.

3. Антычнасць – адзін з найбольш значных перыядаў у развіцці сусветнай гісторыі і культуры. Гарады антычнага свету. Філосафы Антычнасці. У эліністычных культурах культурная дасканаласць дасягнула свайго піку. Антычнасць служыць эстэтычным эталонам для мноства пазнейшых мастацкіх і культурных напрамкаў.

Лекцыя 2. Алімпійскія гульні як частка культурнай спадчыны Антычнасці

1. Узнікненне Алімпійскіх гульняў (776 год да н.э.). Рэлігійныя цырымоніі як абавязковая частка антычных Алімпійскіх гульняў: *ахвярапрынашэнні* багам-заступнікам ў першы і апошні дзень гульняў. Спачатку выключна спартовыя спартоўныя, пазней гульні ператварыліся ў грандыёзнае свята. Абвешчэнне новых законаў, заключэнне гандлёвых пагадненняў, публічныя выступы паэтаў і музыкаў, выставы работ скульптараў і мастакоў. На час Алімпійскіх гульняў заключалася перамір'е, прадстаўнікі варагуючых полісаў праводзілі мірныя перамовы.

2. Уплыў Алімпійскіх гульняў на развіццё грэчаскай культуры. У перыяд

росквіту антычнай Грэцыі Алімпійскія гульні выконвалі цэлы шэраг сацыяльных функцый: *этнакансалідуючую, рэлігійную, культурную, эканамічную, палітычную, відовішчную*. Найбольшая сацыяльная значнасць Алімпійскіх гульняў гэтага перыяду вызначалася, у першую чаргу, іх уплывам на аб'яднанне грэчаскага свету і фарміраванне адзінай нацыянальнай самасвядомасці.

3. Адраджэнне Алімпійскіх гульняў у канцы XIX ст. французскім грамадскім дзеячам П'ерам дэ Кубертенам. Летнія Алімпійскія гульні: час правядзення. У 1924 г. заснаваны зімовыя Алімпійскія гульні. З 1988 г. праводзяцца Паралімпійскія гульні для людзей з абмежаванымі магчымасцямі.

Прынцыпы, правілы і палажэнні Алімпійскіх гульняў вызначаны Алімпійскай хартыяй (1894) і каардынуюцца Міжнародным алімпійскім камітэтам (МАК). Згодна хартыі, Алімпійскія гульні «аб'ядноўваюць спартсменаў усіх краін у сумленных і раўнапраўных спаборніцтвах. У адносінах да краін і асобным людзей не дапускаецца ніякай дыскрымінацыі па расавых, рэлігійных або палітычных матывах».

4. Грандыёзныя цырымоніі адкрыцця і закрыцця сучасных Алімпійскіх гульняў як масавыя шоў сусветнага ўзроўню. *Традыцыйныя рытуалы* сучасных Алімпійскіх гульняў.

Лекцыя 3. Сярэдневечча ў кантэксце святочнай культуры

1. Сярэднявечча – перыяд, умоўна вызначаны V–XV стст. Фарміраванне новага чалавека, новага светапогляду і новай культуры пад эгідай хрысціянскай царквы. Падпарадкаванне адзінай задачы служэння Богу і зберагання душы ад грахоўнасці.

2. Рыцарская культура. Пануючы клас свецкіх феадалаў выпрацаваў складаны рытуал звычаяў, манер, свецкіх, *прыдворных і ваенна-рыцарскіх забаў*. *Рыцарскія турніры* – публічныя спаборніцтвы ва ўменні валодаць зброяй. У рыцарскім асяроддзі ствараліся ваенныя песні/паэмы – праслаўленні подзвігаў рыцараў. Рыцарскія раманы. Апяванне любові рыцара да цудоўнай дамы.

3. Сялянская культура Сярэднявечча – «смехавая» або карнавальная. Карнавал як найбольш яскравая праява «смехавай» культуры прастанароддзя. Парадыйнае абсмейванне ўсяго вышэйшага ў афіцыйным жыцці. Гратэскае светаадчуванне ў «свяце дурняў».

Лекцыя 4. Народна-святочныя формы эпохі Адраджэння

1. Адраджэнне – перыяд еўрапейскай культуры, умоўна вызначаны XIII – XVI стст. Разуменне пад гэтым тэрмінам вызвалення навукі і мастацтва ад багаслоўя, секулярызацыя грамадскага жыцця. Культура Адраджэння стала атаясамляецца з верай у чалавека, яго творчыя магчымасці. Гуманізм, гераічны аптымізм. Культура Адраджэння – гарадская, што абумоўлена ростам таварна-грашовай вытворчасці.

2. Асноўныя формы святочнага прадстаўлення ў Заходняй Еўропе – гэта *містэрыя (драматызаваная свяшчэнная гісторыя ці легенда) і працэсія (пышнае шэсце з нагоды значнай падзеі, вялікага царкоўнага свята ці шлюбу*

каралеўскіх асоб). З містэрыі спачатку вылучыўся *фарс*, а потым *свецкая драма*, *пантаміма са спевамі і балетам*. У рамках прыдворнага-замкавага арыстакратычнага цырыманіялу фарміруецца *бальная культура*.

3. *Карнавал* – пашыранае ў асноўным у каталіцкіх краінах свята, звязанае з *перапрананнямі, маскарадам і маляўнічымі шэсцямі*. Адзначаецца перад Вялікім постаем. Аналогія ўсходнеславянскай Масленіцы. Суправаджаўся масавымі народнымі гуляннямі. Першыя карнавалы ў Італіі (*Венецыянскі карнавал*), дзе раней за ўсё з'явіліся вялікія незалежныя горады. Карнавалы ў Францыі і Германіі. Першая палова карнавала была звязана з выкананнем пэўных царкоўных рытуалаў, другую, неафіцыйную палову свята звычайна складалі народна-святочныя формы. У XVIII – XIX стст. яны падзяліліся, і карнавал стаў існаваць як адзін з відаў масавых відовішчаў.

Лекцыя 5. Святочная культура Заходняй Еўропы Новага часу

1. Новы час у гісторыі Заходняй Еўропы ахоплівае XVII – XVIII стст. Перыяд фарміравання асноў сучаснага свету, пачатак карэнных змяненняў у сусветнай гісторыі. XVIII ст. вядома як эпоха Асветы. Асновай гэтай культуры стала Рэфармацыя, якая паклала канец манаполіі каталіцкай царквы на пасярэдніцтва чалавека з богам. Англійская рэвалюцыя XVII ст. і французская XVIII ст. адзначылі надыход новай эры ў гісторыі Еўропы і яе культуры.

2. Еўрапейская культура Новага часу грунтуецца на буржуазным спосабе вытворчасці і адрозніваецца арыенцірам на развіццё асобы. Яе агульныя рысы – гуманізм, антрапацэнтрызм, рацыяналізм. XVII ст. – «залаты век» тэатра. У. Шэкспір, Лопе дэ Вега, Ж. Расін, Ж.Б. Мальер. Тэатральнасць асацыюецца з паняццем публічнасці. Першыя публічныя выставы – *салоны* як новы від сувязі мастацтва і грамадства. Адраджэнне бурнага свецкага жыцця. *Грамадскія балі і канцэртная культура* XVIII ст. Бальная культура як форма публічнай камунікацыі шырокіх слаёў гарадскога насельніцтва. Знакаміты *баль у будынку опернага тэатра Парыжа (Bal de l'Opéra)*, *Венскі баль*.

Лекцыя 6. Традыцыі свят у Вялікім Княстве Літоўскім і Рэчы Паспалітай

1. Храналагічныя межы Вялікага Княства Літоўскага і Рэчы Паспалітай вызначаюцца XIV – XVIII стст. У ВКЛ дамінавалі чатыры саслоўныя групы – шляхта, духавенства, мяшчане і сяляне. Святочная культура саслоўных груп адрознівалася. У раннім Сярэднявеччы вялікае значэнне мелі *патранальныя святы (у гонар святога апекуна)*: кожнае пасяленне, акруга, абшчына, цэх мелі свайго патрона. У XV – XVI стст. рамесныя і купецкія брацтвы беларускіх гарадоў стварылі развітую абраднасць (*пасвячэнні, прысягі і трапезы*). З другой паловы XVI – першай паловы XVII ст. у культурным жыцці гараджан Беларусі пачынаюць адыгрываць ролю *рэлігійныя брацтвы і іх рытуалы*. Выключнай пышнасцю і дэталёвай распрацоўкай абраднасці вызначаліся *святы каталіцкай царквы*. Сувязь гарадскіх свят з культам хрысціянскіх святых. *Паломніцтвы* да цудатворных абразоў, святых крыніц і дрэў.

2. У XVII – XVIII стст. рытуальнай насычанасцю вызначаюцца *сустрэчы тытулаваных высокапастаўленых асоб*. Легенды аб сустрэчы і знаходжанні

караля Станіслава Аўгуста Панятоўскага ў Нясвіжы ў гасцях у Караля Станіслава Радзівіла (“Пане Каханку”). Раскоша забаў магнатаў, світы і двара. *Балі, маскарады (рэдуты), танцы*. Убранне касцёльных працэсій і месцаў масавых гулянняў. Шляхецкія забавы на Каляды: катанне на санях (*кулігі, шліхтады*). Балет, опера, *тэатралізаваныя паляванні, водныя баталіі, трыумфаванне, дэфіле кавалерыі, конныя выезды, спаборніцтвы, феерверкі і ілюмінацыі*.

3. Больш дэмакратычныя тэатралізаваныя відовішчы XVI – XVIII стст. – гэта *выступленні скамарохаў, мядзвежыя забавы*. З пранікненнем ў XVI ст. у Вялікае Княства Літоўскае каталіцкіх манаскіх ордэнаў вялікую папулярнасць у гарадах набываюць паказы народнага ляльнага тэатра *батлейкі*. Пры езуіцкіх навучальных установах у Віцебску, Гродне, Пінску, Полацку, Навагрудку, Нясвіжы, Брэсце пашыраецца *школьны тэатр. Тэатралізаваныя экзамены, дыспуты, дэкламацыі ў каталіцкіх і базільянскіх (уніяцкіх) школах*. Пастаноўка п’ес рэлігійнага зместу на лацінскай і польскай мовах. Часам сцэнічныя дзеі выносіліся на гарадскія вуліцы і плошчы. У гарадах і мястэчках некаторае распаўсюджанне мелі і традыцыйныя формы абрадавай і святочнай культуры: *хаджэнні валачобнікаў, абрадавыя гульні, святочныя маладзёжныя ігрышчы*.

Лекцыя 7. Святочная культура Расійскай імперыі

1. Пачатак свецкай святочна-абрадавай традыцыі Расійскай імперыі звязаны з імем Пятра I, які пачаў актыўна распаўсюджваць заходне-еўрапейскія навацыі. У канцы XVII ст. царкоўныя святы перастаюць быць найважнейшым элементам гарадской святочнай культуры, аднак усё яшчэ з’яўляюцца ключавымі кампанентамі масавых ўрачыстых цырымоній. Святочныя цырымоніі свецкага характару становяцца новай з’явай культурнага жыцця. *Урачыстыя сустрэчы замежных паслоў у Маскве* набываюць грандыёзны характар па колькасці ўдзельнікаў, выкарыстанні геральдычных, музычных, парадных элементаў, тэатралізацыі. Арыентацыя афіцыйнай гарадской культуры Расіі на Запад у супрацьлегласць традыцыяналізму народнай культуры прывяла да прыкметнага падзелу побыту і культуры рускага горада і вёскі, разбурыла ўзаемасувязь святочнага календара гараджан з сялянскай культурай.

2. Пад уплывам Захаду ў апошняй трэці XVII ст. узнікаюць першыя тэатральныя пастаноўкі. У 1672 г. арганізаваны прыдворны тэатр, у якім ролі выконвалі замежныя акцёры, ставіліся п’есы на біблейскія сюжэты. Пры Пятры I з’явіліся першыя маскарады. У забаўляльныя відовішчы вышэйшага саслоўя увайшла традыцыйная народная забава – паказы скамарохаў. Касцюміраваныя шэсці з блазнамі, групамі артыстаў, дэкаратыўнымі калясьніцамі і санкамі, турніры-каруселі. Паступовае адцясненне рэлігійных і нарастанне свецкіх пачаткаў у святочнай культуры Расійскай імперыі.

У XIX ст. Расійскай імперыі існавалі *дзяржаўныя святы (табельныя дні)*, адзначаліся *юбілеі гістарычных падзей*. Да дзяржаўных адносіліся царкоўныя святы, Новы год і царскія дні (дні ўсшэсця на трон і каранавання імператара і іншае). Шырокую забаўляльную праграму прапаноўвалі клубы: аматарскія спектаклі, канцэрты, вечары, балі. Гараджане наведвалі тэатры, канцэрты, на

плошчах, у парках ладзіліся народныя гулянні з арэлямі, каруселямі, балаганы.

3. Беларускія землі ўвайшлі ў склад Расійскай імперыі ў канцы XVIII ст. Развіццё сацыяльнай, у тым ліку святочнай культуры прывілеяванага саслоўя Беларусі адбывалася ў рэчышчы агульнарасійскіх і агульнаеўрапейскіх тэндэнцый. Дваранскія сабранні, “англійскія”, афіцэрскія клубы. Піратэхнічныя дзеі, ілюмінацыі, салюты. Загарадныя гулянні. Выступленні музычных аркестраў. Тэатральныя сезоны ў Мінску, Віцебску, Гродне.

Народная культура захоўвала традыцыйны ўклад, абумоўлены земляробчым календаром. Удзел сялян у *храмавых святах (фэстах)*. *Кірмашы* на беларускіх землях XIX ст.: *торг, гулянні, выступленні тэатральных антрэпрыз, цыркавыя дэманстрацыі, касцюмаваныя танцавальныя вечарыны*. Знакамітыя кірмашы: Бешанковскі (Віцебская губерня), Зэльвенскі (Гродзенская губерня), кантрактовы (Менск), Троіцкі (Гомель).

Лекцыя 8. Святы савецкай краіны

1. Савецкая ўлада і задачы сацыялістычнага будаўніцтва, культурнай рэвалюцыі. Атэізм. Дзейнасць па фарміраванні новай сістэмы свят і новай савецкай абраднасці. Трактоўка святочнай культуры як элемента ідэалагічнага ўздзеяння. Адмена царкоўна-праваслаўнага календара. Дэкрэт Савета Народных камісараў 1918 г. Дэкрэты савецкай улады ў сферы грамадзянскага быту. Новае рэгуляванне актаў заключэння шлюбу, імянарачэння, пахавання і інш.

2. Грамадска-палітычныя святы савецкай краіны: гадавіна Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі, дзень нараджэння У.І. Леніна, Дзень Канстытуцыі СССР, Дзень міжнароднай салідарнасці працоўных – 1 мая, Дзень Парыжскай камуны, Міжнародны жаночы дзень – 8 сакавіка, дні нараджэння камсамола і піянерскай арганізацыі, Дзень Савецкай Арміі і Ваенна-Марскога Флоту, дні адкрыцця з’ездаў партыі, выбараў у Вярхоўны Савет СССР, прафесійныя святы. *Парады, дэмастрацыі працоўных; ускладанне кветак да вечнага агню і мемарыяльных месцаў, месцаў пахаванняў; ганаровая варта; урачыстыя сходы, радыё- і тэлевізійныя трансляцыі выступленняў кіраўнікоў савецкай дзяржавы; канцэрты і народныя гулянні*. Эстэтыка і музычна-песенны рэпертуар савецкіх свят.

3. Ажыццяўленне ў 1950–1980-я гг. на дзяржаўным узроўні работы па прапагандзе і ўкараненню савецкіх абрадаў. Распрацоўка рэкамендацый і сцэнарыяў савецкай сямейна-бытавой і грамадзянскай абраднасці. *Святочнае ўручэнне пашпарта грамадзяніна СССР; провады ва Узброеныя сілы СССР; пасвячэнне ў акцябраты, піянеры, рабочыя; рэгістрацыя заключэння шлюбу; рэгістрацыя нованароджанага; свята першага званка ў агульнаадукацыйных школах і інш.*

3. ПРАКТЫЧНЫ РАЗДЗЕЛ

3.1. Пытанні да практычных заняткаў

1. Уздым культуры Беларусі ў эпоху Рэнесансу і Рэфармацыі (“Залаты век” Беларусі).
2. Тэндэнцыі развіцця культуры Беларусі ў другой палове ХУІІ – першай палове ХУІІІ ст.
3. Эпоха Асветніцтва і яе асаблівасці ў Беларусі (другая палова ХУІІІ – пачатак ХІХ ст.).
4. Саслоўныя групы ВКЛ. Святочная культура саслоўных груп.
5. Патранальныя святы: сувязь з культурам хрысціянскіх святых.
6. Сустрэчы тытулаваных высокапастаўленых асоб. Легенды аб прыездзе ў Нясвіж караля Станіслава Аўгуста Панятоўскага.
7. Святы рамесных і купецкіх брацтваў беларускіх гарадоў.
8. Святы каталіцкай царквы ў Беларусі: пышнасць убрання, удзел сацыяльных эліт.
9. Шляхецкія забавы: кулігі, шліхтады. Балет, опера, тэатралізаваныя паляванні, водныя баталіі.
10. Паломніцтвы да цудатворных абразоў, святых крыніц і дрэў.
11. Дэмакратычныя тэатралізаваныя відовішчы ХВІ – ХВІІІ стст. – выступленні скамарохаў, мядзвежыя забавы
12. Культурны ўплыў езуіцкіх навучальных устаноў у Віцебску, Гродне, Пінску, Полацку, Навагрудку, Нясвіжы, Брэсце.
13. Паказы народнага ляльнага тэатра батлейкі. Школьны тэатр.
14. Гістарычныя ўмовы і асаблівасці гісторыка-культурнага працэсу ў Беларусі ў перыяд Расійскай імперыі (канец ХВІІІ – пачатак ХХ ст.).
15. Пачатак свецкай святочна-абрадавай традыцыі Расійскай імперыі: дзейнасць Пятра І. Заходне-еўрапейскія навацыі.
16. Арыентацыя афіцыйнай гарадской культуры Расійскай імперыі пры Пятры І на Запад.
17. Урачыстыя сустрэчы замежных паслоў у Маскве.
18. Першыя тэатральныя пастаноўкі ў Расійскай імперыі. Прыдворны тэатр. Маскарады.
19. Дзяржаўныя святы ў Расійскай імперыі ХІХ ст.
20. Беларускія землі ў складзе Расійскай імперыі. Уплыў агульнарасійскіх і агульнаеўрапейскіх культурных тэндэнцый.
21. Тэатральныя сезоны ў Мінску, Віцебску, Гродне.
22. Удзел сялян у храмавых святах (фэстах).
23. Кірмашы на беларускіх землях ХІХ ст.
24. Савецкая ўлада і задачы сацыялістычнага будаўніцтва, культурнай рэвалюцыі. Атэізм.
25. Фарміраванне савецкай культуры ў Беларусі, яе ідэалагічная прырода.

26. Дэкрэты савецкай улады ў сферы летазлічэння і грамадзянскага быту.
27. Дзейнасць па фарміраванні новай сістэмы свят і новай савецкай абраднасці.
28. Грамадска-палітычныя святы савецкай краіны.
29. Эстэтыка і музычна-песенны рэпертуар савецкіх свят.
30. Указ Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 26 сакавіка 1998 г. № 157 “Аб дзяржаўных святах, святочных днях і памятных датах у Рэспубліцы Беларусь”.
31. Агульнакультурныя традыцыі і рэжысёрскі вопыт адзначэння дзяржаўных свят у краіне.
32. Адраджэнне беларускай гісторыка-культурнай спадчыны ў святочнай дзейнасці.
33. Традыцыйная народная культура беларусаў у кантэксце сучасных свят.
34. Фестывалі сучаснай Беларусі.
35. Дзень горада як новае святочнае формаўтварэнне.
36. Ваенна-патрыятычныя святы: практыка правядзення.
37. Сімволіка і эстэтыка сучасных свят.
38. Асноўныя тэндэнцыі развіцця культуры ў Рэспубліцы Беларусь (1990-я – 2000-я гг.).
39. Святочнае жыццё беларускай сталіцы ў савецкі перыяд і на сучасным этапе.
40. Святочнае жыццё рэгіёнаў Беларусі ў савецкі перыяд і на сучасным этапе.

3.2 Метадычныя рэкамендацыі па выкананню самастойнай работы

Самастойная работа – мэтанакіраваная вучэбная дзейнасць студэнтаў, якая здзяйсняецца пад непасрэдным ці апасродкаваным кіраўніцтвам выкладчыка. Мэтай самастойнай работы студэнтаў з’яўляецца паглыбленне павышэнне канкурэнтназдольнасці выпускнікоў ВНУ праз фарміраванне ў іх кампетэнтнай самаадукацыі. Кампетэнтнасны падыход прадугледжвае ўзмацненне практыкаарыентаванасці адукацыйнага працэсу і ролі самастойнай дзейнасці студэнтаў па вырашэнні задач і сітуацый, якія імітуюць сацыяльна-прафесійныя праблемы.

Задачы:

- выпрацоўка ў студэнта навыкаў прадуктыўнай дзейнасці, інавацыйна-творчага прафесійнага мыслення, пазнавальных здольнасцей;
- паглыбленае вывучэнне дысцыпліны «Гісторыя свят»;
- актывізацыя самаразвіцця і матывацыі самарэалізацыі студэнта.

Самастойная работа студэнтаў па дысцыпліне «Гісторыя свят» прадугледжвае выкананне творчых заданняў, падрыхтоўку рэфератаў і прэзентацый, азнаямленне з навукавай, навукова-папулярнай літаратурай, напісанне эсэ.

Асноўныя *формы* арганізацыі самастойнай працы студэнтаў:

- экспрэс-апытанне па прачытанай лекцыі;
- падбор і вывучэнне аўдыёвізуальных крыніц, падрыхтоўка на гэтай аснове прэзентацый, паведамленняў і іншае;
- аналіз навуковых і навукова-публіцыстычных артыкулаў;
- падрыхтоўка да ўдзелу ў навукова-практычных канферэнцыях, творчых паказах.

4. РАЗДЗЕЛ КАНТРОЛЮ ВЕДАЎ

4.1. Пералік пытанняў да атэстацыі студэнтаў

1. Антычнасць як цывілізацыя Старажытнай Грэцыі і Старажытнага Рыма.
2. Сувязь антычных свят з рэлігійнымі рытуаламі, абрадамі.
3. Адраджэнне Алімпійскіх гульняў у канцы XIX ст. Сімволіка.
4. Традыцыйныя рытуалы сучасных Алімпійскіх гульняў.
5. Гісторыя і культура краіны Алімпійскіх гульняў ва ўрачыстай цырымоніі адкрыцця (*аналіз прыкладаў на выбар*).
6. Грандыёзныя цырымоніі адкрыцця і закрыцця сучасных Алімпійскіх гульняў як шоў сусветнага ўзроўню.
7. Сярэдневечча як эпоха. Рыцарская культура.
8. Рыцарскія турніры. Адраджэнне традыцыі ў наш час.
9. Сялянская культура Сярэднявечча. Карнавал.
10. Народна-святочныя формы эпохі Адраджэння
11. Асноўныя формы святочнага прадстаўлення ў Заходняй Еўропе эпохі Адраджэння.
12. Карнавалы. Венецыянскі карнавал: гісторыя і сучаснасць.
13. Святочная культура Заходняй Еўропы Новага часу.
14. Уздым культуры Беларусі ў эпоху Рэнесансу і Рэфармацыі (“Залаты век” Беларусі).
15. Тэндэнцыі развіцця культуры Беларусі ў другой палове XVII – першай палове XVIII ст.
16. Эпоха Асветніцтва і яе асаблівасці ў Беларусі (другая палова XVIII – пачатак XIX ст.).
17. Саслоўныя групы ВКЛ. Святочная культура саслоўных груп.
18. Патранальныя святы: сувязь з культам хрысціянскіх святых.
19. Сустрэчы тытулаваных высокапастаўленых асоб. Легенды аб прыездзе ў Нясвіж караля Станіслава Аўгуста Панятоўскага.
20. Святы рамесных і купецкіх брацтваў беларускіх гарадоў.
21. Святы каталіцкай царквы ў Беларусі: пышнасць убрання, удзел сацыяльных эліт.
22. Шляхецкія забавы: кулігі, шліхтады. Балет, опера, тэатралізаваныя паляванні, водныя баталіі.
23. Паломніцтвы да цудатворных абразоў, святых крыніц і дрэў.
24. Дэмакратычныя тэатралізаваныя відовішчы XVI – XVIII стст. – выступленні скамарохаў, мядзвежыя забавы
25. Культурны ўплыў езуіцкіх навучальных устаноў у Віцебску, Гродне, Пінску, Полацку, Навагрудку, Нясвіжы, Брэсце.
26. Паказы народнага ляльнага тэатра батлейкі. Школьны тэатр.

27. Гістарычныя ўмовы і асаблівасці гісторыка-культурнага працэсу ў Беларусі ў перыяд Расійскай імперыі (канец XVIII – пачатак XX ст.).
28. Пачатак свецкай святочна-абрадавай традыцыі Расійскай імперыі: дзейнасць Пятра I. Заходне-еўрапейскія навацыі.
29. Уплыў Захаду на афіцыйную гарадскую культуру Расійскай імперыі.
30. Урачыстыя сустрэчы замежных паслоў у Маскве.
31. Першыя тэатральныя пастаноўкі ў Расійскай імперыі. Прыдворны тэатр. Маскарады.
32. Дзяржаўныя святы ў Расійскай імперыі XIX ст.
33. Беларускія землі ў складзе Расійскай імперыі. Уплыў агульнарасійскіх і агульнаеўрапейскіх культурных тэндэнцый.
34. Тэатральныя сезоны ў Мінску, Віцебску, Гродне.
35. Храмавыя святы (*фэсты*).
36. Кірмашы на беларускіх землях XIX ст.
37. Савецкая ўлада і задачы сацыялістычнага будаўніцтва, культурнай рэвалюцыі. Атэізм.
38. Фарміраванне савецкай культуры ў Беларусі, яе ідэалагічная прырода.
39. Дэкрэты савецкай улады ў сферы летапічэння і грамадзянскага быту.
40. Дзейнасць па фарміраванні новай сістэмы свят і новай савецкай абраднасці.
41. Грамадска-палітычныя святы савецкай краіны.
42. Эстэтыка і музычна-песенны рэпертуар савецкіх свят.
43. Указ Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 26 сакавіка 1998 г. № 157 “Аб дзяржаўных святах, святочных днях і памятных датах у Рэспубліцы Беларусь”.
44. Агульнакультурныя традыцыі і рэжысёрскі вопыт адзначэння дзяржаўных свят у краіне.
45. Адраджэнне традыцый святкавання царкоўных свят.
46. Адраджэнне беларускай гісторыка-культурнай спадчыны ў святочнай дзейнасці.
47. Традыцыйная народная культура беларусаў у кантэксце сучасных свят.
48. Фэстывалі сучаснай Беларусі.
49. Дзень горада як новае святочнае формаўтварэнне.
50. Ваенна-патрыятычныя святы: практыка правядзення.
51. Сімволіка і эстэтыка сучасных свят.
52. Асноўныя тэндэнцыі развіцця культуры ў Рэспубліцы Беларусь.
53. Святочнае жыццё беларускай сталіцы ў савецкі перыяд і на сучасным этапе.
54. Святочнае жыццё рэгіёнаў Беларусі ў савецкі перыяд і на сучасным этапе.

4.2. Крытэрыі ацэнкі вынікаў вучэбнай дзейнасці студэнтаў

Крытэрыі ацэнкі вынікаў вучэбнай дзейнасці студэнтаў распрацаваны з улікам шматгадовай практыкі правядзення залікова-экзаменацыйных сесій па спецыяльнай вучэбнай дысцыпліне.

10 балаў (надзвычай выдатна) – заслугоўвае студэнт, які паказаў усебаковае і сістэматычнае веданне вучэбнага матэрыялу па праграме дысцыпліны, беспамылкова выканаў усе заданні; глыбока засвоіў матэрыял, прадугдджаны вучэбнай праграмай для самастойнага вывучэння, а таксама знаёмы з матэрыялам, не запланаваным праграмай; актыўна працаваў на лекцыйных, семінарскіх занятках па дадзенай дысцыпліне. Студэнт, які валодае асноўнай і рэкамендаванай для самастойнага вывучэння літаратурай, вольна выказвае свае меркаванні па прадмеце, дакладна карыстаецца тэрміналогіяй, паказвае, жаданне, здольнасць і імкненне да самастойнага папаўнення гэтых ведаў.

9 балаў (выдатна) – заслугоўвае студэнт, які паказаў усебаковае і сістэматычнае веданне асноўнага вучэбнага матэрыялу па праграме дысцыпліны, беспамылкова выканаў усе заданні; засвоіў матэрыял, прадугдджаны вучэбнай праграмай для самастойнага вывучэння, засвоіў і вольна аперыруе рэкамендаванай для самастойнага вывучэння літаратурай, дакладна карыстаецца тэрміналогіяй, паказвае сістэматычны характар ведаў.

8 балаў (амаль выдатна) – заслугоўвае студэнт, які паказаў поўнае веданне асноўнага асноўнага вучэбнага матэрыялу па праграме дысцыпліны; засвоіў матэрыял, прадугдджаны вучэбнай праграмай для самастойнага вывучэння, актыўна працаваў на занятках па дадзенай дысцыпліне. Студэнт, які не дапусціў памылак пры выкананні практычных заданняў і падчас адказу на экзамене, засвоіў асноўную і рэкамендаваную для самастойнага вывучэння літаратуру, паказаў сістэматычны характар ведаў.

7 балаў (вельмі добра) – заслугоўвае студэнт, які паказаў поўнае веданне асноўнага вучэбнага матэрыялу па праграме дысцыпліны, выканаў асноўныя заданні; засвоіў асноўны матэрыял, прадугдджаны вучэбнай праграмай для самастойнага вывучэння, праявіў актыўнасць на лекцыйных і семінарскіх занятках па дадзенай дысцыпліне. Студэнт, які не дапусціў сутнасных памылак пры выкананні заданняў і падчас адказу на экзамене, засвоіў асноўную і рэкамендаваную для самастойнага вывучэння літаратуру, паказаў сістэматычны характар ведаў, жаданне і здольнасць да самастойнага папаўнення гэтых ведаў.

6 балаў (добра) – заслугоўвае студэнт, які паказаў дастаткова поўнае веданне асноўнага вучэбнага матэрыялу па праграме дысцыпліны, выканаў асноўныя заданні, дадзеныя для практычнага выканання; засвоіў асноўны матэрыял, прадугдджаны вучэбнай праграмай для самастойнага вывучэння, прымаў дастаткова актыўны ўдзел у лекцыйных і семінарскіх занятках па дадзенай дысцыпліне, і ведаў якога маюць сістэматычны характар.

5 балаў (амаль добра) – заслугоўвае студэнт, які паказаў веданне асноўнага вучэбнага матэрыялу па праграме дысцыпліны ў аб'ёме, неабходным для далейшага навучання і працы па абранай прафесіі, выконваў асноўныя заданні, дадзеныя для практычнага выканання; прымаў дастаткова актыўны ўдзел у лекцыйных і семінарскіх занятках па дадзенай дысцыпліне, але дапускаў памылкі пры выкананні практычных заданняў і падчас адказу на экзамене.

4 балы (дастаткова здавальняюча) – заслугоўвае студэнт, які паказаў веданне асноўнага вучэбнага матэрыялу па праграме дысцыпліны ў аб'ёме, неабходным для далейшай вучобы і авалодання прафесіяй, выконваў асноўныя заданні, дадзеныя для выканання; імкнуўся засвоіць матэрыял, прадугледжаны вучэбнай праграмай для самастойнага вывучэння, але не прымаў актыўнага удзелу ў лекцыйных і семінарскіх занятках па дадзенай дысцыпліне; дапускаў некаторыя памылкі пры выкананні заданняў і адказе на экзамене; студэнт, але пры гэтым валодае неабходнымі ведамі для ліквідацыі прабелаў пад кіраўніцтвам выкладчыка.

1– 3 балы (нездавальняюча) – заслугоўвае студэнт, адказ якога выяўляе значныя прабелы ў ведах па большай частцы асноўнага вучэбнага матэрыялу па праграме; студэнт, які не выканаў асноўныя заданні, дадзеныя выкладчыкам; не засвоіў матэрыял, прадугледжаны вучэбнай праграмай для самастойнага вывучэння; студэнт, які не адпрацаваў асноўныя лекцыйныя і семінарскія заняткі па дадзенай дысцыпліне; не здольны працягваць навучанне або прыступіць да прафесійнай дзейнасці без дадатковых заняткаў з выкладчыкам па адпаведнай дысцыпліне.

5. ДАПАМОЖНЫ РАЗДЗЕЛ

5.1. Рабочая вучэбная праграма

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

ГІСТОРЫЯ СВЯТ

Рабочая вучэбная праграма установы вышэйшай адукацыі
па спецыяльнасці 1–17 01 05 Рэжысура свят (па напрамках)

СКЛАДАЛЬНІК: *А. А. Гулак*, дацэнт кафедры рэжысуры установы адукацыі
«Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў», кандыдат
філалагічных навук

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

УСТУП

Праграма «Гісторыя свят» з'яўляецца вельмі значнай у сістэме тэарэтычнай падрыхтоўкі студэнтаў, бо фарміруе ўсвядомленую мастацка-рэжысёрскую пазіцыю і кампетэнтнасць будучага спецыяліста ў галіне рэжысуры, садзейнічае выхаванню высокакваліфікаваных работнікаў культуры.

Мэта праграмы – даць студэнтам тэарэтычныя веды па гісторыі і тэорыі святочнай культуры, падрыхтаваць іх да самастойнага засваення і выкарыстання ў сваёй прафесійнай дзейнасці традыцый і мастацкіх каштоўнасцей сусветнай і айчыннай святочнай культуры.

Гэта мэта дасягаецца праз вырашэнне наступных задач:

заваенне сістэмы паняццяў, гісторыі развіцця і асноўных навуковых канцэпцый святочнай культуры;

фарміраванне ўстойлівых ведаў аб формах святочнага дзеяння і гісторыка-культурных кантэкстах, у якіх яны акрэсліліся і існавалі;

выпрацоўка навыкаў аналізаваць і даваць аргументаваную ацэнку сацыяльна-культурных працэсаў у сучаснай святочнай культуры; ацэньваць дасягненні мастацтва і культуры на аснове атрыманых ведаў.

Праграма прадугледжвае тэарэтычную, практычную і самастойную падрыхтоўку. У адпаведнасці з вучэбным планам на яе вывучэнне вылучана 168 гадзін, з іх аўдыторных – 68: лекцый – 40, семінарскіх – 14, колькасць гадзін кантралюемай самастойнай работы студэнтаў – 14. Формы кантролю – залік і экзамен.

Уводзіны. Прадмет і задачы вучэбнай дысцыпліны «Гісторыя свят». Сінтэтычны характар вывучаемага матэрыялу. Асноўныя крыніцы па гісторыі і мастацтвазнаўству. Мультикультуралізм сучаснай культуры. Акадэмічныя і прафесійныя кампетэнцыі рэжысёра.

Тэма 1. Святочная культура Антычнасці

1. Антычнасць як цывілізацыя Старажытнай Грэцыі і Старажытнага Рыма (VIII ст. да н. э. – V / VI ст. н.э.). Гісторыка-культурныя формы. Земляробчыя боствы, тытаны, культурныя героі. Жрацы і храмы. Сувязь антычных свят з рэлігійнымі рытуаламі, абрадамі: *культавыя дзействы, ахвярапрынашэнні, адкупленчыя цырымоніі, урачыстыя працэсіі.* Правядзенне *спаборніцтваў, гульняў і ўшанаванне пераможцаў.* Культ полісных багоў. Рытуалы і святы. *Гладыятарскія баі, публічныя сцэны з драпежнымі звярамі* для забавы шматтысячнага натоўпу. Антычнасць – адзін з найбольш значных перыядаў у развіцці сусветнай гісторыі і культуры.

Тэма 2. Алімпійскія гульні як частка культурнай спадчыны Антычнасці

Узнікненне Алімпійскіх гульняў (776 год да н.э.). Рэлігійныя цырымоніі як абавязковая частка антычных Алімпійскіх гульняў. Уплыў Алімпійскіх гульняў на развіццё грэчаскай культуры. У перыяд росквіту антычнай Грэцыі Алімпійскія гульні выконвалі цэлы шэраг сацыяльных функцый:

этнакансалідууючую, рэлігійную, культурную, эканамічную, палітычную, відовішчную.

Адраджэнне Алімпійскіх гульняў у канцы XIX ст. французскім грамадскім дзеячам П'ерам дэ Кубертенам. Алімпійскія гульні: час правядзення. Прынцыпы, і палажэнні Алімпійскіх гульняў паводле Алімпійскай харты (1894). Грандыёзныя цырымоніі адкрыцця і закрыцця сучасных Алімпійскіх гульняў як шоў сусветнага ўзроўню. *Традыцыйныя рытуалы сучасных Алімпійскіх гульняў.* Гісторыя і культура краіны Алімпійскіх гульняў у тэатралізаваным відовішчы цырымоніі адкрыцця.

Тэма 3. Сярэдневечча ў кантэксце святочнай культуры

Сярэднявечча (V–XV стст.) Фарміраванне новага чалавека, новага светапогляду і новай культуры пад эгідай хрысціянскай царквы. Рыцарская культура. *Рыцарскія турніры* – публічныя спаборніцтвы ва ўменні валодаць зброяй. Рытуал. Рыцарскія раманы. Апяванне любові рыцара да цудоўнай дамы. Сялянская культура Сярэднявечча – «смехавая» або карнавальная. Карнавал. Гратэскнае светаадчуванне ў «свяце дурняў».

Тэма 4. Народна-святочныя формы эпохі Адраджэння

Адраджэнне (XIII – XVI стст.). Секулярызацыя грамадскага жыцця. Гуманізм, гераічны аптымізм. Культура Адраджэння – гэта гарадская культура, што абумоўлена ростам таварна-грашовай вытворчасці. Асноўныя формы святочнага прадстаўлення ў Заходняй Еўропе – гэта *містэрыя (драматызаваная свяшчэнная гісторыя ці легенда) і працэсія (пышнае шэсце з нагоды значнай падзеі, вялікага царкоўнага свята ці шлюбу каралеўскіх асоб)*. У рамках прыдворнага-замкавага арыстакратычнага цырыманіялу фарміруецца *бальная культура. Карнавал* – пашыранае ў асноўным у каталіцкіх краінах свята, звязанае з *перапрананнямі, маскарадам і маляўнічымі шэсцямі*. Адзначаецца перад Вялікім постамам. Аналогія ўсходнеславянскай Масленіцы. Суправаджаўся масавымі народнымі гуляннямі. Першыя карнавалы ў Італіі (*Венецыянскі карнавал*), дзе раней за ўсё з'явіліся вялікія незалежныя горады. Карнавалы ў Францыі і Германіі.

Тэма 5. Святочная культура Заходняй Еўропы Новага часу

Новы час у гісторыі Заходняй Еўропы (XVII – XVIII стст.) Перыяд фарміравання асноў сучаснага свету. XVIII ст. – эпоха Асветы. Еўрапейская культура Новага часу грунтуецца на буржуазным спосабе вытворчасці і адрозніваецца арыенцірам на развіццё асобы. Яе агульныя рысы – гуманізм, антрапацэнтрызм, рацыяналізм. XVII ст. – «залаты век» тэатра. Першыя публічныя выставы – *салоны* як новы від сувязі мастацтва і грамадства. Адраджэнне бурнага свецкага жыцця. *Грамадскія балі і канцэртная культура XVIII ст.* Бальная культура.

Тэма 6. Традыцыі свят у Вялікім Княстве Літоўскім і Рэчы Паспалітай
Храналагічныя межы Вялікага Княства Літоўскага і Рэчы Паспалітай (XIV

– XVIII стст.) У ВКЛ дамінавалі чатыры саслоўныя групы – шляхта, духавенства, мяшчане і сяляне. Святочная культура саслоўных груп адрознівалася. *Патранальныя святы* (у гонар святога апекуна) ранняга Сярэднявечча. Выключнай пышнасцю і дэталёвай распрацоўкай абраднасці вызначаліся *святы каталіцкай царквы*. Сувязь гарадскіх свят з культурам хрысціянскіх святых. *Паломніцтвы* да цудатворных абразоў, святых крыніц і дрэў.

Сустрэчы тытулаваных высокапастаўленых асоб у XVII – XVIII стст. Раскоша забаў магнатаў, іх світы і двара. *Балі, маскарэды (рэдуты), танцы*. Балет, опера, *тэатралізаваныя паляванні, водныя баталіі, трыумфаванне* і інш. Дэмакратычныя тэатралізаваныя відовішчы XVI – XVIII стст. – *выступленні скамарохаў, мядзвежыя забавы*. З пранікненнем ў XVI ст. у Вялікае Княства Літоўскае каталіцкіх манаскіх ордэнаў вялікую папулярнасць у гарадах набываюць паказы народнага ляльнага тэатра *батлейкі*. Пры езуіцкіх навучальных установах у Віцебску, Гродне, Пінску, Полацку, Навагрудку, Нясвіжы, Брэсце пашыраецца *школьны тэатр*.

Тэма 7. Святочная культура Расійскай імперыі

Пачатак свецкай святочна-абрадавай традыцыі Расійскай імперыі звязаны з імем Пятра I, які пачаў актыўна распаўсюджваць заходне-еўрапейскія навацыі. У канцы XVII ст. царкоўныя святы перастаюць быць найважнейшым элементам гарадской святочнай культуры, аднак усё яшчэ з'яўляюцца ключавымі кампанентамі масавых ўрачыстых цырымоній. *Урачыстыя сустрэчы замежных паслоў* у Маскве. Пад уплывам Захаду ў апошняй трэці XVII ст. узнікае тэатр. Пры Пятры I з'явіліся першыя *маскарэды*. У забаўляльныя відовішчы вышэйшага саслоўя увайшла традыцыйная народная забава – *паказы скамарохаў*. *Касцюміраваныя шэці з блазнамі, групамі артыстаў, дэкаратыўнымі калясьніцамі і санкамі, турніры-каруселі*. Паступовае адцясненне рэлігійных і нарастанне свецкіх пачаткаў у святочнай культуры Расійскай імперыі. У XIX ст. Расійскай імперыі існавалі *дзяржаўныя святы (табельныя дні)*, адзначаліся *юбілей гістарычных падзей*. Да дзяржаўных адносіліся царкоўныя святы, Новы год і царскія дні (дні ўсшэсця на трон і каранавання імператара і іншае).

Беларускія землі ўвайшлі ў склад Расійскай імперыі ў канцы XVIII ст. Развіццё сацыяльнай, у тым ліку святочнай культуры прывілеяванага саслоўя Беларусі адбывалася ў рэчышчы агульнарасійскіх і агульнаеўрапейскіх тэндэнцый. *Дваранскія сабранні, “англійскія”, афіцэрскія клубы. Піратэхнічныя дзеі, ілюмінацыі, салюты. Загарадныя гуляні. Выступленні музычных аркестраў. Тэатральныя сезоны ў Мінску, Віцебску, Гродне*.

Народная культура захоўвала традыцыйны ўклад, абумоўлены земляробчым календаром. Удзел сялян у *храмавых святах (фэстах)*. *Кірмашы* на беларускіх землях XIX ст.: *торг, гуляні, выступленні тэатральных антрэпрыз, цыркавыя дэманстрацыі, касцюмаваныя танцавальныя вечарыны*. Знакамітыя кірмашы: Бешанковскі (Віцебская губерня), Зэльвенскі (Гродзенская губерня), кантрактовы (Менск), Троіцкі (Гомель).

Тэма 8. Святы савецкай краіны

Савецкая ўлада і задачы сацыялістычнага будаўніцтва, культурнай рэвалюцыі. Атэізм. Дзейнасць па фарміраванні новай сістэмы свят і новай савецкай абраднасці. Дэкрэт Савета Народных камісараў 1918 г. аб новым календары і інш. Новае рэгуляванне актаў заключэння шлюбу, імянарачэння, пахавання і інш. *Грамадска-палітычныя святы савецкай краіны. Парады, дэмастрацыі працоўных; ускладанне кветак да вечнага агню і мемарыяльных месцаў, месцаў пахаванняў; ганаровая варта; урачыстыя сходы, радыё- і тэлевізійныя трансляцыі выступленняў кіраўнікоў савецкай дзяржавы; канцэрты і народныя гулянні. Эстэтыка і музычна-песенны рэпертуар савецкіх свят.*

Ажыццяўленне ў 1950–1980-я гг. на дзяржаўным узроўні работы па прапагандзе і ўкараненню савецкіх абрадаў. Распрацоўка рэкамендацый і сцэнарыяў савецкай сямейна-бытавой і грамадзянскай абраднасці. *Святочнае ўручэнне пашпарта грамадзяніна СССР; провады ва Узброеныя сілы СССР; пасвячэнне ў акцябраты, піянеры, рабочыя; рэгістрацыя заключэння шлюбу; рэгістрацыя нованароджанага; свята першага званка ў агульнаадукацыйных школах і інш.*

Тэма 9. Развіццё святочнай культуры ў Рэспубліцы Беларусь

Указ Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 26 сакавіка 1998 г. № 157 “Аб дзяржаўных святах, святочных днях і памятных датах у Рэспубліцы Беларусь”. Дзяржаўныя святы: *Дзень Канстытуцыі – 15 сакавіка; Дзень яднання народаў Беларусі і Расіі – 2 красавіка; Дзень Перамогі – 9 мая; Дзень Дзяржаўнага герба Рэспублікі Беларусь і Дзяржаўнага сцяга Рэспублікі Беларусь – другую нядзелю мая; Дзень Незалежнасці Рэспублікі Беларусь (Дзень Рэспублікі) – 3 ліпеня.* Агульнакультурныя традыцыі адзначэння дзяржаўных свят у краіне. Рэжысёрскі вопыт. Святочныя дні (*агульнарэспубліканскія, рэлігійныя, прафесійныя*). Памятныя даты. Святочныя даты.

5.2. Вучэбна-метадычная карта вучэбнай дысцыпліны

Нумар раздзел	Назва раздзела, тэмы	Колькасць аўдыторных гадзін		Колькасць гадзін КСР	Форма контролю ведаў
		Лекцыі	семінарскія заняткі		
1	2	3	4	5	6
	Уводзіны	2			
1.	Святочная культура Антычнасці	2			
2.	Алімпійскія гульні як частка культурнай спадчыны Антычнасці	2		2	Прэзентацыя/ паведамленне
3.	Сярэдневечча ў кантэксце святочнай культуры	4			
4.	Народна-святочныя формы эпохі Адраджэння	4		2	Прэзентацыя/ паведамленне
5.	Святочная культура Заходняй Еўропы Новага часу	6			
6.	Традыцыі свят у Вялікім Княстве Літоўскім і Рэчы Паспалітай	6	4	4	Прэзентацыя/ паведамленне
7.	Святочная культура Расійскай імперыі	4	4		
8.	Святы савецкай краіны	6	4	4	Эсэ, прэзентацыя/ паведамленне
9.	Развіццё святочнай культуры ў Рэспубліцы Беларусь	4	2	2	Эсэ, прэзентацыя/ паведамленне
	Усяго	40	14	14	

5.3. Інфармацыйна-метадычная частка

ЛІТАРАТУРА

Асноўная

1. Винник, А.В. Возникновение ритуала советских праздников: семиотические аспекты / Вестник Тверского государственного университета. Серия : Филология. 2010. – № 6. – С. 28–31.
2. Гутько, О. Л. История праздников [Электронный ресурс] : тексты лекций / О. Л. Гутько. – Тип файла pdf, 936 Кб. – Мінск : [б. в.], 2007. – 99 с.
3. Куль-Сяльверстава, С.Я. Беларусь на мяжы стагоддзяў і культур : Фармаванне культуры Новага часу на беларускіх землях (другая палова XVIII ст. – 1820-я гады). – Мінск : БДУ. – 2000. – 260 с.
4. Малышева, С. Ю. Советская праздничная культура в провинции: пространство, символы, исторические мифы (1917–1927). Казань : Рутен, 2005. – 398 с.
5. Монцік, В. М. Святочная піратэхнічная дзея, як сінтэз розных відаў мастацтваў / В. М. Монцік // Беларуская традыцыя ў еўрапейскай культурнай прасторы: 65 гадоў пасля Вялікай Перамогі : даклады, XXXV выніковай навук. канф. студэнтаў і магістрантаў БДУКМ (15-16 красавіка 2010 г.) / БДУКМ. – 2010. – С. 663–668.
6. Нарысы гісторыі культуры Беларусі: у 4 т. / Нацыянальная акадэмія навук Беларусі, ЦДБКМЛ, Філіял "Інстытут мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору ім. К. Крапівы". - Мінск : Беларуская навука, 2013–2017.
7. Орлов, О. Л. Праздничная культура России. – СПб. : КультИнформПресс, 2001. – 159 с.
8. Раманаў, С. В. Афіцыйная святочная культура ў гарадах Беларусі другой паловы XIX – пачатку XX ст. / Ученые записки : сб. науч. тр. / Витеб. гос. ун-т. – Витебск, 2013. – Т. 16. – С. 64–70.
9. Рольф, М. Советские массовые праздники : пер. с нем. / М. Рольф. – М. : РОССПЭН, 2009. – 438 с.
10. Руднев, В. А. Советские праздники, обряды, ритуалы. – Л. : Лениздат, 1979. – 206 с.
11. Сівурава, Л. П. Фестывальная дзейнасць у галіне народнай мастацкай творчасці ў Беларусі на мяжы XX-XXI стст. // Веснік Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў. – 2005. – № 4. – С. 85–89.
12. Фядотаў, А. Г. Тэатралізаваныя паляванні беларускай шляхты XVII – XVIII стст. як паратэатральныя дзеі. / Веснік БДУКМ. № 10, 2008. – С. 42–48.
13. Шаповалов, С.Н. Государственные праздники в советском союзе: зарубежный опыт исследования / Теория и практика общественного развития. – 2009. – № 3–4. С. 225–232.
14. Шыдлоўскі, С. А. Культура прывілеяванага саслоўя Беларусі: 1795–1864 гг. – Мінск : Беларуская навука, 2011. – 167 с.

Дадатковая

1. Бэннатайн, Л. П. Хэллоуин: американский праздник, американская история : где и как встречают Хэллоуин : пер. с англ. – СПб. : Азбука-классика, 2010. – 403 с.
2. Дудиомава, О.В. Музыкальная культура городов Белоруссии в XVIII в. – Минск : Навука і тэхніка, 1992. – 207 с.
3. Дуков, Е.В. Концерт в истории западноевропейской культуры. М.: Классика-XXI. 2003. – 256 с.
4. Жабоклицкая, И. И. Российские праздники: история и современность : учеб. пособие. – 2-е изд., испр. – М. : Рус. яз. курсы, 2014. – 133 с.
5. Захарова, О.Ю. Светские церемониалы в России XVIII — начала XX в. – Москва : ЗАО Центрполиграф, 2003. — 329 с.
6. Зелов, Д. Д. Официальные светские праздники как явление русской культуры конца XVII – первой половины XVIII века: история триумфов и фейерверков от Петра Великого до его дочери Елизаветы. – Москва : Едиториал УРСС, 2002. – 303 с.
7. Ларина, О. Встречаем Новый год и Рождество: история и традиции, оформление интерьера, игры, маскарад, гадания, празднич. стол / О. Ларина. – М. : Ниола-Пресс, 2010. – 255 с.
8. Маслова-Лисичкина И.А. Художественное оформление массовых праздников Киева советского периода (60–80-е года XX века). Молодой ученый. – 2014. – № 4. – С. 1168-1171.
9. Сакалова, М.А. Масонства як сацыяльна-культурная практыка. XVIII—XIX ст. / Вольныя муляры ў беларускай гісторыі. Канец XVIII — пачатак XX стст. / пад рэд. А. Смалянчука. – Вільня : Gudas, 2005. – С. 27–36.
11. Пацюк, Е. К. Как появились праздники? : история возникновения, сценарии и организация празднования / Е. К. Пацюк. – Ростов н/Д. : Феникс, 2007. – 295 с.
10. Шыдлоўскі, С. А. Урбаністычны аспект культуры баваў прывілеяванага саслоўя Беларусі ў першай палове XIX стагоддзя / Гарады Беларусі ў кантэксце палітыкі, эканомікі, культуры : зб. навук. арт. / УА “Гродзенскі дзяржаўны ўніверсітэт імя Я. Купалы”. – Гродна, 2007. – С. 285–289.

5.4. Сродкі дыягностыкі вынікаў вучэбнай дзейнасці студэнтаў

1. Метады вуснай дыягностыкі (апытанне, даклады на семінарскіх занятках, канферэнцыях, вусныя залікі і экзамены).
2. Метады практычнай дыягностыкі (удзел у рэпетыцыйным працэсе гульнявой праграмы, эстрадных нумароў, тэатралізаванага прадстаўлення, свята; выкананне вучэбна-творчых заданняў выкладчыка).
3. Метады пісьмовай дыягностыкі (тэсты, кантрольныя апытванні, кантрольныя работы, пісьмовыя справаздачы па аўдыторных/дамашніх заданнях, рэфераты, публікацыі артыкулаў, дакладаў).

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ